

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

III. De dono Timoris; speciatim quid, quotuplex, & in quo subiecto sit timor,
& quæ eiusdem ad cæteras virtutes comparatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

& vt principium est aliquorum actuum, qui nullam imperfectionem includunt, de quibus in ratione dubitandi diximus, & in Christo fuisse, & in beatis permanere.

47 Cui sententiæ fauet etiam S. Thomas 1. 2. q. 4. & in suppl. q. 95. art. 2. vbi inter dotes anime beatæ, seu inter ea, quæ requiruntur ad beatitudinem, numerat etiam delectationem spei respondentem, & 3. par. q. 7. a. 9. ad 1. vbi dicit, licet in Christo nõ fuerit spes quoad defectum, fuisse tamen quiddam est perfectius in spe. Et Alensis 3. par. q. 12. memb. 3. ad 1. vbi ait, in Christo quidem non fuisse spem in ratione spei, fuisse tamen in illo quod est perfectionis in spe; scilicet adhesionem cum bono, sed non cũ illa imperfectione, quæ est expectatio boni, quod nondum habetur. Consentunt his Durandus in 3. dist. 3. q. 3. & 4. & Gerson lib. de vita spirit. qui docent, spem tam quoad habitum, quã quoad actum manere in beatis. Potestq; fortassis, vt ex subiuncta ratione colligitur, eodẽ modo intelligi S. Thomas hic q. 18. a. 2. dum absolute negat, in beatis remanere spei habitum, nempe in ratione propria spei, idque in ordine ad suum principale obiectum, à quo denominationem habet. Quæ quidem sententia hoc modo explicata, tam propter auctoritatem Doctorum, qui eam sequuntur, quam propter rationes initio allatas, est non solum valde probabilis; sed mihi etiam videtur, verior, quam etiam suppositi 1. 2. disp. 1. q. 3. dub. 1. vbi de dotibus anime beatæ actum est.

48 Nihilominus tamen in hærendo communiore sententiæ, & explicationi S. Thomæ, omiſſis parũ solidis responſionibus, quibus ad propositam superius difficultatem recentiores quidam Thomistæ respondere conantur, probabiliter etiam dici potest, Sanctos in cœlis, ob summam illius status perfectionem, ac præcipuè ob immensum illud amoris erga Deum pelagus, quo vndique circumfluunt, quoque omnes ipsorum actiones quasi irrigantur, nunquam nec sibi, nec alijs vllum bonum velle aut desiderare, nisi in ordine ad Deum, amore charitatis supra omnia amatum, adeoque sub motiuo proprio charitatis omnium, præstantissimo, ac per ipsum habitum charitatis. Neque vero admodum conueniens esse, vt aliter fiat in patria; etsi metaphysice nec actus, nec habitus speicum illo statu vllam habeat repugnantiam: quando quidem neque fidei habitus in illis manet, licet actus eiusdem metaphysice loquendo cum eo statu non pugnet, vt dictum disput. 1. q. 6. dub. 4. Atque id ipsum etiam indicat S. Thomas hic quæst. 18. art. 2. ad 3. vbi ait, beatos sperare quidem alijs beatitudinem sed non virtute spei, sed magis ex amore charitatis. Idem fere docet S. Thomas de Christo 3. part. quæst. 7. art. 4. ad 3. & consentit quoad hunc actum Vasquez disp. 43. num. 6. eadem vero est ratio aliorum actuum, quos diximus.

DVBIVM III.

De dono timoris; speciatim quid, quod triplex; & in quo subiecto sit timor; & quæ eiusdem ad ceteras virtutes sit comparatio.

S. Thomas 2. 2. q. 19. aa. 12.

Licet S. Thomas citatæ quæstioni 19. titulum præfigat de timore, vt est donum Spiritus sancti virtuti spei respondentis, vt alibi dictum, in ipsa tamen tractatione, omnem naturam ac rationem timoris, vt moralis quædam actio est, rationem boni vel mali annexam habens, explicat; de qua, proinde hæc duo generatim explicabimus: Primum, quid & quod triplex sit timor: alterum, quæ sit ratio timoris, vt est donum Spiritus sancti, in quonam item subiecto sit, & quænam eius ad ceteras virtutes sit comparatio.

Quod ad primum attinet, breuiter statuo pronuntiatam sequentia. I. Timor in genere est fuga mali possibilis futuri, contrarij bono amato: vt, proinde omnis timor ex quodam amore nascatur, vt docet ex comuni S. Thomas q. 19. a. 3. post Augustinum lib. 83. quæstionum q. 33. Illud enim timet homo amittere, quod amat: sicut etiã vniuersim cæteri actus appetitus, qui in fuga consistunt, ex amore boni alicuius ortum ducunt; illud enim homo fugit, cuius oppositum amat, seu quod aduersatur rei amatae, vt dictum etiam tom. 2. disp. 2. q. 4. dub. 2. & 3.

Et quia, vt dub. 1. ex S. Thomæ dictum, eiusdem rationis est, rem aliquam velle, & oppositum eius refugere, hinc fit vt omnis timor se ipsa ad eundem habitum pertineat, ad quem spectat amor, ex quo nascitur; adeoque vt tot sint timores essentiali specie inter se diuersi, quot sunt species amoris, seu boni, seu mali; ita vt v. g. eiusdem paterni amoris ac pietatis sit, velle filio bonum, & refugere seu depellere ab eo contrarium malum; eiusdem sacrilegij in Sacerdote amare, concubinam, & timere ipsam per se eius amissionem; eiusdem superbiæ amare vanam gloriam, & eius iacturam timere, vt recte etiam docet Suarez 3. part. tom. 1. disp. 22. sect. 1.

II. Cum in proposito, generatim loquendo, triplex sit amor, essentiali specie inter se diuersus, duo nimirum boni, & vnus malus, qui tamen rursus varias species malitiæ sub se continet, scilicet amor Dei propter seipsum, ad charitatem pertinet; amor Dei bonorumq; ipsius, qui per se bonus est, nisi aliunde vitietur, vt dictum dub. 1. amor mundi vitiosus, quo videlicet temporalia huius vitæ bona, propter se, seu propter nos ipsos, sine ordine ad Deum diligimus; ideo etiam triplex est timor essentiali specie inter se diuersus, vt ex comuni tradit S. Thomas q. 19. a. 2. 3. 4. 5. & 8. videlicet timor filialis, ex amore Dei propter se amati, feruiliis, ex

amore.

amore Dei, qua nobis bonus est; & mundanus, ex amore mundi profectus: qui etiã amor proprius dicitur, seu quia ipsum amantem pro ultimo fine habet; seu quia à comuni inclinatione totius naturæ, aduersus Deum, velut vltimum finem degenerat. Quibus à Theologis quidem, post Magistrum in 3. dist. 34. addi solet quartus, videlicet timor initialis, sed qui à cæteris essentialiter non differt vt dicemus inferius.

54 III. Timor filialis est, quo timemus proprie & formaliter malum ipsum Dei, id est, malum culpæ, & offensam eiusdem, propter ipsammet Dei bonitatem, cui aduersatur: quidquid Durandus in 3. dist. 34. q. 5. obiectum filialis timoris faciat pœnam damni, seruilis pœnam sensus, contra Augustinum epist. 120. & tract. 43. in Ioannem & in 1. Epist. Ioannis & comunem Doctorum sententiam cum Magistro in 3. dist. 34. & S. Thoma hic q. 19. a. 2. 5. 6. & 10. Est autem timor iste, iuxta fundamentum initio positum, actus charitatis; cuius vt est diligere Deum super omnia, propter se, ita etiam refugere offensam & malum eius, propter ipsum.

55 IV. Timor autem seruilis in genere iuxta consuetam Theologorum phrasin, & S. Thomam q. 19. a. 1. est, quo formaliter timemus malum pœnæ nobis incommodum, seu Deum vt vindicem peccati, eiusdemque mali pœnæ causam. Seruorum enim est timere pœnam, & hoc timore ad operandum induci. Hic timor duplex est, bonus & malus, vt docet S. Thomas q. 19. a. 6. Bonus est, quo timemus infernum, & alias peccatorum pœnas, tamquam vera quidem mala, quibus proinde merito & vtiliter à peccatis absterreamur; sed non tanquam summa mala, ita nimirum vt peccare vellemus, si pœnæ non essent; aut etiam peccare potius, quam pœnas eiusmodi perpeti.

56 Quem quidem seruilem timorem esse bonum, & à Spiritu Sancto, contra Lutherum, aliosq; sectarios definitum est in Concilio Tridentino sess. 6. c. 6. & Canone 8. & colligitur ex eius obiecto, quod est bonum, & rectæ rationi consentaneum. Nec verum est; hunc timorem auersari ordinem diuinæ iustitiæ, vt dixit Lutherus. Auersatur enim quidem malum pœnæ à Deo infligendæ, sed vel simplici tantum fuga & auersione, vt in Christo accidit, refugiente mortem; aut efficaci quidem, sed malum ex ordine diuinæ iustitiæ vel nõdum decretum, vel certe non vltimata sententia decretum, cuius nempe vim euadere iuxta ordinem diuinæ iustitiæ non possumus aut debeamus; cum potius hoc ipsum velit Deus, vt peccata vitando, seu per pœnitentiam expiando, pœnas æternas peccati effugiamus.

57 Idem probatur ex eiusdem timoris effectibus, qui sunt optimi. Est enim timor ille *initium Sapientiæ*, psalmo 110. v. 10. Eccli 1. v. 16. & Proverb. 1. v. 7. item *initium dilectionis Dei* Eccli 25. v. 16. Accedit quod idem timor in scriptura sæpissime nobis commendatur, ac ab ipso Deo omnium boni auctore hominibus incutitur, Exodi 20. v. 20. *Præ enim probaret vos, venit Deus, & vt terror illius esset in vobis, & non peccaretis.* Eccli 25. v. 13. *Non est super timentem Dominum; timor Dei super*

omnia se superposuit. Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei. Matthæi 10. v. 28. *Potius time te eum, qui potest & animam, & corpus perdere in Gehennam.* Apoc. 14. v. 7. *Time Deum, & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius.* Idem passim docent SS. Patres, vt videre est apud Bellarminum lib. 1. de iustif. cap. 13. & Gregorium de Valentia hic q. 2. punct. 3.

V. Timor seruilis malus, est, quo timentur eiusmodi peccatorum pœnæ tanquam summum malum, adeoque plus æstimatiue, quam ipsa peccata, ita videlicet, vt homo vellet peccare, si pœnæ non essent, aut peccare potius, quam puniri: quem timorem ex suo obiecto formali, quo etiam à bono timore essentialiter differt, malum esse, patet; quando expressum peccati affectum includit: qui proinde etiam oritur non ex ordinato amore concupiscentiæ erga Deum, ad spem pertinente, sed ex vitioso amore sui.

Neque vero contrarium docuit S. Thomas q. 19. a. 4. cū ait: *Timorem seruilem quoad substantiam bonum, quoad seruitatem, velut ab ipso separabilem, malum esse.* Nam is per *substantiam* non intelligit aliud, quam comunem eius rationem, ab obiecto materiali desumptam, qua cum seruili bono conuenit; per *seruitatem* vero, specialem illam timoris rationem, qua pœna formidatur, tanquam summum malum, vt patet ibidem, & a. 6. Quamquam hic ipse loquendi modus, quod seruitas timoris in hac solum prauitate timoris consistat, nõ est ita comuniter receptus; cum *seruitas* late etiam ipsam substantiam ac rationem timoris seruilis in genere designare possit, quo generatim timemus Deum, velut peccati vindicem, & mali pœnæ causam, vt superius dictum.

59 VI. Timor mundanus est, quo quis mundum, & ea quæ à mundo provenire possunt mala, propter se vltimate, & sine debito ordine ad Deum, timet, ad hoc; ita temporale aliquod huius vitæ incommodum à mundo infligendum auersatur, vt ob id effugiendum, etiã Deum offendat, aut offendere paratus sit: qui proinde timor semper est malus, vt docet S. Thomas q. 19. a. 3. idq; vel peccatum mortale, si quod eiusmodi timorẽ mortaliter peccare paratus sit; aut veniale, si solũ venialiter; licet moraliter nõ sit peccatum ab eo distinctum, quod ex eiusmodi timore committitur, vt ex comuni docent Bannes cit. a. 3. & Valentia q. 2. punct. 2.

60 Quo fit, vt hic timor ad spem non pertineat: quamuis interim nihil obstat, quo minus etiam timor quidam honestus ac diuinus ipsa etiã temporalia huius vitæ mala, tanquam impedimenta beatitudinis moderate refugiat. Differt enim nihilominus diuinus timor à mundano; tum quod isto timemus hominem, vt & in se malum, & causam mali; cum diuino timore timeatur Deus ipse, & quidem solum vt est causa mali pœnæ, iuxta S. Thomam q. 19. a. 1. Tum quod timor diuinus per se ad culpam nunquam inclinat, sed à culpa auertit, vt quæ aut sola, aut potissima est causa mali pœnæ à Deo infligendi: mundanus vero per se nec vnquam à culpa auertit; cum mundus etiam recte facta, & quidem solum, aut potissimum persequi soleat; & in stricta illa

acceptatione sumptus, semper ad malum inclinat; qui proinde timor generatim interdicitur Matthæi 10. v. 26. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animam autem non possunt occidere.*

61 VII. Timor initialis est, quo timetur quidem offensa Dei propter ipsum Deum, sed non pure; cum simul etiam adiunctum habeat timorem seruilem, quo videlicet Deus timetur propter poenas peccatis decretas. Quo fit vt timor initialis (in recto ac secundum se) à filiali timore non differat essentialiter; sed tanquam quid imperfectum, seu quasi impurum (hoc est imperfectiori permixtū) à perfecto & puro, vt docet S. Thomas q. 19. a. 7. & 8.

62 Quod ad secundum, nempe rationem timoris, vt est donum Spiritus sancti, subiectum item timoris, ac eiusdem cum cæteris virtutibus comparationem attinet, statuimus sequentia pronuntia-
I. Per timorem Domini, vt inter dona Spiritus Sancti numeratur Isaiæ 11. v. 3. intelligitur peculiaris habitus à virtutibus distinctus, quo facile reddimur mobiles peculiari instinctu Spiritus Sancti ad timendum Deum, iuxta dicta tom. 2. disp. 3. q. 6. dub. 1. idque imprimis filiali timore, vt docet S. Thomas q. 19. a. 9. Cum quo tamen non pugnat, quo minus etiam actus timoris seruilis nonnunquam ex peculiari motione Spiritus Sancti, etiam in homine iusto, procedat, adeoque ad donum timoris generatim spectatū pertineat, vt notauit Gregorius de Valentia q. 2. punct. 4. Neque vero donum illud timoris filialis, ex mente S. Thomæ, perfectius est charitate; quia vt docet idem S. Thomas q. 9. a. 1. ad 3. & q. 19. a. 9. ad 4. & 5. dona quidem ex suo genere perfectiora sunt virtutibus moralibus, & intellectualibus, non autem Theologicis: licet alij non improbabili-
63 ter contrarium sentiant, vt dictum disp. 1. q. 6. dub. 5.

II. Timor tam filialis, quam seruilis, dici potest *initium sapientia*, ex scriptura locis cit. non quidem essentialiter & formaliter, id enim est cognitio & assensus articulorum fidei; sed effectiue; idque vel quia per modum disponentis, & mediante penitentia expellens peccatum, dispositio est ad sapientiam, veramque iustitiam; quod proprium est timoris seruilis, iuxta illud Eccli 1. v. 27. *Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit iustificari*: vel quia ipsemet timor est primus sapientia iam inherens effectus, quod conuenit timori filiali, iuxta S. Thomam q. 19. a. 7.

64 III. Crescente charitate, quoad actus exercitium minuitur timor; non filialis, sed seruilis: tū quia quanto quisque Deum feruentius diligit, tanto minus attendit ad proprium bonum, cui aduersatur poena; tum quia firmiter Deo inherens magis confidit de acquisitione præmij, & per consequens minus timet poenam, iuxta S. Thomam q. 19. a. 10. Hinc fit, vt perfecte & ardentius Deum diligentes, omni quidem actuali timore seruili vacent; etsi habitum eiusdem timoris retineant: quem tamen vtiliter etiam nonnunquam in actum reducere possunt & debent: cum feruor ille charitatis non semper actu duret. Et

iuxta hæc intelligendum est illud 1. Ioannis 4. v. 18. *Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor poenam habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate.*

65 IV. Timor quidem filialis manet etiam in beatis, non solum quoad habitum, sed etiam quoad actum: quicquid contra communem sententiam S. Thomæ q. 19. a. 11. neget Durandus in 3. dist. 34. q. 3. ad 1. idque patet ex psalm. 118. v. 10. *Timor Domini sanctus permanens in seculum seculi*, interpretate Augustino ibidem, & Job 26. v. 11. *Columna caeli* (hoc est Angeli) *contremiscunt*, & *paueunt ad nuntium eius*, interprete Gregorio 17. Moral. ca. 15. Qui quidem timor optime explicatur, per simplicem fugam offensa diuine, velut possibilis humanæ naturæ, vt docet S. Thomas q. 19. a. 11. post Augustinum lib. 14. de ciuit. cap. 9. vbi dicit, *Sanctos nolle peccare, tranquillitate charitatis*; quamuis etiam per reuerentiam quandam venerandæ Maiestatis diuinæ explicatur à S. Thomæ 3. part. q. 7. a. 6.

66 Cæterum timoris seruilis boni eadem, quantum ad subiectum, ratio est, quæ spei, de qua egimus dub. præced. cum credibile sit, omnem timorem beatorum in Deum, vt est per se summum bonum actu referri, adeoque à charitate procedere, vt etiā de actu spei ex probabili sententia dictum ibidem. Sicque verificatur quod S. Thomas hic q. 19. cit. a. 11. docet, timorem seruilem in beatis non esse, sicut nec in Christo fuit. Quamuis in vtrisque esse, tum habitum timoris seruilis, tum etiam actum, eo modo, quo timor filialis in eis est, non minus probabiliter sentiat Suarez 3. part. tom. 1. disp. 2. z.

67 Qua ratione autem prima beatitudo, videlicet paupertas Spiritus, ex timore proueniat, optime declarat S. Thomas q. 19. a. 12. *Cumenim*, inquit, *ad timorem filialem pertineat Deo reuerentiam exhibere, & ei subditum esse, id quod eiusmodi subiectione consequitur, pertinet ad donū timoris. Ex hoc autem quod aliquis Deo se subijcit, desinit quærere in seipso vel in aliquo alio magnificari, nisi in Deo: hoc enim repugnaret perfectæ subiectioni ad Deum. Vnde in psalm. 119. *illi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Et ideo ex hoc, quod aliquis perfecte timet Deum, consequens est, quod non quærat magnificari in seipso per superbiam; neque etiam quærat magnificari in exterioribus bonis, scilicet honoribus & diuitijs; quorum utrumque pertinet ad paupertatem spiritus; secundum quod paupertas spiritus intelligi potest vel exinanitio inflati & superbi spiritus, vt Augustinus exponit lib. 1. de sermone Domini in monte cap. 4. vel etiam abiectio temporalium rerum, quæ fit spiritus, id est, propria voluntate, per instinctum Spiritus Sancti vt exponunt Ambrosius in Luca cap. 6. & Hieronymus in Math. cap. 5. Ita Sanctus Thomas.**

